בלי משוא פנים

„העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב גורדון 3, טל. 03-243386. תא־דואר 136 • מען מברקים: „עולמפרס" • העורך הראשי: אורי אבנרי • העורך: אלי תבור • עורך־מישנה: יוסי ינאי • עורך־תבנית: יוסי שנון • עורכת כיתוב: ענת ישראלי • צלמי־מערכת: ציון צפריר וגילה רזין • ראש המינהלה: אברהם סיטון • מחלקת המודעות: רפי זכרוני • המו"ל: העולם הזה בע"מ • מודפס ב„הדפוס החדש" בע"מ, תל־אביב, רחוב בן־אביגדור • הפצה „גד" בע"מ • גלופות: צינקוגרפיה „כספי" בע"מ.

קורא יקר,

„אתם רק דואגים לערבים!" צעקה עלי, לפני כמה ימים, אשה זקנה, כשנתקלתי בה בעת ההפגנה של השוטרים, „לא איכפת לכם שהורגים יהודים!"

היא התכוונה לרצח יוסף טרומפלדור יצחק. היה ברור לה שלא נרים את קולנו נגד רצח אכזרי זה, מפני שהקורבן הוא יהודי. אך אילו היו רוצחים כך ערבי, בוודאי היינו מרעישים שמיים וארץ.

דברים מסוג זה, כתב אחד העיתונאים של הימין הקיצוני ב־ידיעות אחרונות.

אדם פרימיטיבי, שעולמו מחולק בין „אנחנו" ו„הם", אינו יכול לתפוס בשום אופן שיכול אדם להתנגד לכל רצח, „שלהם" ו„שלנו" כאחד. לדעתם, אם ישראלי מתנגד לרציחת ערבים, משמע שהוא בעד רציחת יהודים. לא יכול להיות אחרת.

אולם אנחנו נגד רצח. נקודה. אנחנו נגד מעשי־זוועה.

כאשר רוצחים יהודי, אין תגובתנו שונה מזו של שאר כלי־התיקשורת. כולם זועמים. כולם מגנים. ממילא, אין תגובת העולם הזה מעוררת תשומת־לב כלשהי. כתבתנו על רצח טרומפלדור (העולם הזה 2188) לא היתה יוצאת־דופן.

אבל כאשר מבצע חייל ישראלי מעשה־זוועה בערבים, עוברים רוב כלי־התיקשורת בשתיקה על כך. משתררת דממה דקה. בדממה זו נשמע קולו של העולם הזה, כשהוא כמעט הקול היחידי. משום־כך מתעורר אצל אנשים בעלי תפיסה פשטנית הרושם כאילו „הם רק צועקים כשהורגים ערבי."

כאשר נודע על רציחת יוסף טרומפלדור היה מובן מאליו שנסקר מעשה־זוועה זה כמו כל מעשה דומה, ושנקדיש לו את השער הקדמי.

הטלנו את התפקיד על הכתבת יאירה יסמין והצלמת גילה רזין. רצינו לתאר איך ירדה הטרגדיה על שלוש המישפחות — מישפחת הנרצח ומישפחות שני החשודים־ברצח.

אין זה תפקיד קל, ואין זה תפקיד נעים. בחרנו בכוונה בצוות נשי, בידענו שדרוש לתפקיד זה טאקט מיוחד.

אני מודה שליוויתי את הכתבת והצלמת בדאגה מסויימת. שאלתי את עצמי: איך תקבל אותן מישפחת הנרצח? האם לא ייתקלו בתגובה הפרימיטיבית בנוסח „אתם בעד הפלסטינים" (ומכאן: „אתם בעד המחבלים")? מסתבר שלא היה מה לדאוג.

מדווחת יאירה יסמין:

לפני שנסעתי לראיין את מישפחת טרומפלדור ואת מישפחות החשודים־ברצח, הזהירו אותי כמה מידידי, שלא אסע לכתבה. „אם תגיעי למושב קדימה (מקום מגוריה של אשת־הנרצח) יתנפלו עליך האנשים שם," אמרו לי. „הם רק ישמעו שאת כתבת של העולם הזה ויעיפו אותך מכל המדרגות."

כאשר סיפרתי לידידי כי בכוונתי לנסוע גם לקלקיליה, עיירת החשודים ברצח, הזדעזעו. „איך את מסוגלת לנסוע לעיר ערבית, ועוד בזמן כזה? יתנפלו עליך שם, ישחטו אותך. את לא יודעת מה מסוגלים הערבים האלה לעשות!"

די מעציב אותי לחשוב כי גם היום קיימים אנשים, שאין להם כל מושג על אופיו של הערבי, הווי־החיים שלו ומינהגיו.

כבוגרת המגמה המיזרחנית בבית־הספר התיכון, הייתי יותר משנה בקרב הבדואים של דרום־סיני. הכרתי ערבים עירוניים וכפריים, וגם דרוזים, במשך יותר משלוש שנים, כאשר התיידדתי עם עשרות ערבים וערביות במיסגרת לימודי בחוג לערבית של אוניברסיטת תל־אביב, ביקרתי בבתיהם והם ביקרו בביתי. הספקתי לעמוד, בצורה מעשית על טיבם של הערבים.

אמו (משמאל) ואחותו של טרומפלדור

„אלוהים נתן, אלוהים לקח"

אביו של החשוד־ברצח עות'מאן

„הוא בני ואני חייב לעזור לו"

נסעתי למושב קדימה. אשתו של טרומפלדור המנוח לא היתה בביתה. שהיתי במקום כחצי שעה, ושוחחתי עם שכנים ומכרים של האשה. כששמעו באיזה עיתון אני עובדת, היה יחסם חם ולבבי, והם רצון לעזור.

אנשי קדימה היפנו אותי למושב מגדיאל. שם ישבו בני המישפחה „שיבעה".

ביקור אצל מישפחה באבל הוא תמיד תפקיד מכאיב. בדרך־כלל זוהי עבודה המצריכה סבלנות וטאקט. על פי רוב אין נוטות מישפחות כאלה לדבר עם עיתונאים בזמן האבל, ואני מרגישה את עצמי במצבים כאלה כאורחת בלתי־קרואה. אבל מה לעשות, העבודה מחייבת.

כאשר הגענו למגדיאל היה כבר ערב, בני מישפחת הנרצח היו מכונסים בסוכה מחוץ לבית. הגברים התפללו, והנשים ישבו ושוחחו בשקט.

נכנסנו, הצלמת גילה רזין ואני. הצגנו את עצמנו כצוות העולם הזה וביקשנו את סליחתם של בני־הבית על השעה המאוחרת ועל ההטרדה. להפתעתי הסתבר לי כי חלק מבני־המישפחה אינם מכירים את העולם הזה. אותם שהכירו את השבועון שאלו אותי מייד אם בכוונתי להגן על הערבים החשודים ברצח. הסברתי להם כי העולם הזה מתייחס באותו האופן לכל החשודים־ברצח, ואין זה משנה כלל אם הם יהודים או ערבים.

כאשר הבהרתי נקודה זאת, הזמינו אותנו בני המישפחה לשבת איתם על המיזרנים. מעולם לא נתקלתי במישפחה באבל, שהיתה כל־כך פתוחה וגלוייה, כמו מישפחת טרומפלדור. אולי היה זה הכאב, שדיבר מליבם, אולי ההלם והרצון לחלוק עם מישהו את הרגשתם. הם לא גילו גם התנגדות להצטלם, ואף הביאו לנו את תמונת החתונה של עליזה טרומפלדור ובעלה, כדי שנכניסה לעיתון.

עליזה טרומפלדור סיפרה לנו בהרחבה על עברה, כיצד פגשה בבעלה כיצד חיה עימו. היא הביעה את רצונה לנקמה אכזרית ברוצחי בעלה. הלך־הרוחות במישפחה היה לנקום בכל הערבים. „כל הערבים רוצחים," זעקו כמעט כולם, „צריך לזרוק את כולם לים!"

אמו של טרומפלדור היתה היחידה ששתקה במשך כל הזמן. כאשר ניסיתי לדובב אותה, אמרה בלחש: „מה זה יעזור? הרי זה לא יביא אותו בחזרה אלינו!"

אחרי שתיקה של כמה דקות, סיפרה לנו כי לטרומפלדור היה ידידי ערבי, שהיה לו כמו אח, ושאף ביקר בחתונתו והביא לו במתנה עז, שאותה שחטו בחתונה. אותו ידיד ערבי אף בא לנחם אותה בזמן האבל. נראה היה כי ביקורו של הידיד הערבי נגע לליבה של האם, והיא לא היתה שותפה להרגשת שאר בני־המישפחה. לפני שיצאנו מהבית אמרה לי בלחש, כדי שאף אחד לא ישמע: „תאמיני לי, אני לא שונאת אף אחד, אלוהים נתן ואלוהים לקח."

מעניין, אבל כמעט באותן מילים בירך אותי לשלום צאלח חאג'־יוסוף, אביו של מוסא, אחד החשודים־ברצח, לפני שנפרדתי ממנו.

הוא אמר לי: „אני מצטער, מצטער על הדם שנשפך לחינם. אללה נתן לי בן, ועכשיו אין לי עוד בן."

כאשר הגענו לקלקיליה הסתבר כי שתי המשפחות גרות אחת למול השנייה. בכפר כבר עברה השמועה על המבקרים, ואביו של מוסא עמד בפתח הבית והמתין לנו.

בהתחלה חשש לדבר איתנו. הוא פחד שמא אנחנו מן המישטרה. יומיים לפני כן הוכו בני מישפחתו של החשוד השני ברצח, אכרם מנצור, באכזריות על־ידי שוטרים ממישטרת כפר־סבא. אביו של אכרם לקה בהתקף־לב ואושפז כתוצאה מהמכות ומההלם.

אחרי שהוצאנו את תעודות־העיתונאים נרגע האב, והזמין אותנו להיכנס. למרות שהוא ובני מישפחתו היו בצום הרמאדאן, הזמינו אותנו לשתות משקה קל ואף הציעו קפה וסיגריות. נשות המישפחה יצאו אל החדר השני, ואנחנו נשארנו עם האב, כמה מבניו הגדולים ועוד קרובי מישפחה.

מילותיו הראשונות של אבו־מוסא היו: „למה הוא עשה לי את זה? עכשיו יש לי רוצח במישפחה. אני לא יודע מה לעשות," הוסיף מתוך כאב, „מצד אחד אני רואה מחובתי כמוסלמי אדוק שלא להכיר עוד בבני, שכן לפי חוקי הקוראן הוא ביצע את העבירה החמורה ביותר — רצח. אבל הוא בכל זאת בני, ועם כל הבושה שהמיט עלי, אני חייב לעזור לו!"

אחרי שיחה עם האב והאחים עברנו לביתו של אכרם. אחיו של אכרם, סולטאן, רעד מפחד. חששו העיקרי היה שאם יספר לנו את אשר עוללה המישטרה לו ולבני מישפחתו (העולם הזה 2188), והדבר יפורסם בעיתון, יתנקמו בו השוטרים. מישפחתו של אכרם היא מישפחה פרימיטיבית. אין היא מעורה בפוליטיקה. לא מעניין אותה אלא פרנסת המישפחה וכבודה.

הסברתי לו כי באפשרותו להתלונן על המכות שספג מידי השוטרים במישטרה, אולם הוא עשה בידו תנועת־ביטול ואמר: „עכשיו כולם בארץ חושבים שאנחנו מחבלים! את באמת חושבת שמישהו יאמין לסיפור שלי, או שבכלל ירצו לרשום את התלונה שלי? הם בוודאי ירשמו משהו על דף, ואחר־כך יזרקו את זה לסל!"